

تعادل شکننده وضع موجود

تلخیص: مجمع فعالان اقتصادی

تعادل شکننده وضع موجود

دکتر موسی غنی نژاد

تلخیص: مجمع فعالان اقتصادی

فضای اجتماعی-سیاسی ایران در حال حاضر بسیار نگران کننده است. مردم با مشاهده فسادهای گسترده ای که ریشه در قدرت سیاسی و پشتیبانی برخی مدعیان رادیکال دارد و از هر دو جناح سیاسی در آن حضور دارند، اعتماد خود را به طور کلی به وضعیت فعلی سیاستمداران از دست داده اند. مساله فقط شیوه مدیریت نیست، بلکه مهم تر از آن فقدان نظریه برای اداره سیاسی و اقتصادی کشور است. کشور ما با روزمرگی آمیخته با پوپولیسم اداره می شود و این باعث شده فرصت طلبان و متوهمان جاه طلب از شرایط موجود سوءاستفاده کنند. هیچ نقشه راه منسجمی برای کل کشور وجود ندارد و هر بخشی از قدرت حوزه زیر مسوولیت خود را به نوعی تیول تبدیل کرده و بدون در نظر گرفتن منافع ملی آن را در جهت منافع خود و نزدیکانشان به تیول می دهند.

تمام فسادهای مالی و اقتصادی با ابعاد نجومی که در سال های اخیر با آن روبه رو بوده ایم، ریشه در همین ساختار دارد. منظور از تیول داری آن است که عده ای بتوانند خارج از چارچوب حاکمیت قانون و بدون پاسخگویی نسبت به تبعات عملکرد خود، هر کاری دوست دارند انجام دهند. همانند شرایطی که در دوره های گذشته تاریخ ما وجود داشت و پادشاه یک سرزمین را به تیول یک نفر می داد و دیگر هیچ قانونی بر او حاکم نبود. به عبارت دیگر، قانون معادل بود با اراده شخص تیول دار.

ماجرای موسسات اعتباری غیرمجاز را مثال می زنم. مطابق قانون، هرگونه فعالیت پولی و اعتباری در ایران باید با مجوز بانک مرکزی انجام شود. ولی این موسسات اعتباری مجوزهای خود را از وزارت تعاون یا نیروی انتظامی دریافت می کردند و همه هم می دانستند که این کار خلاف قانون است، اما هیچ کس مانع کار آنها نمی شد و آنها نیز پاسخگویی نحوه فعالیتشان نبودند. از سوی دیگر، بانک مرکزی توانایی یا اراده برخورد با این موسسات را نداشت. زمانی هم که تبعات اجتماعی فعالیت فسادآلود این موسسات عیان و زبان های عظیمی متوجه سپرده گذاران شد، تیول داران ذی نفوذ غیبتشان زد و به پشت صحنه رفتند. بعد هم فشار آوردند تا بانک مرکزی هزینه اشتباهات و فساد آنها را بپردازد و دولت آقای روحانی بیش از 35 هزار میلیارد تومان از جیب بیت المال برای این کار هزینه کرد. امروز که برخی از این موسسات اعتباری به بانک تبدیل شده و بدهی های کلان بار آورده اند، حاضر به پاسخگویی نیستند و گویی کسی دنبال پاسخگو کردن آنها نیست. چه کسی بُرد و خورد؟

مثال دیگر پیشنهاد رشوه ای بود که به وزیر سابق تعاون، کار و رفاه اجتماعی داده شده بود تا مدیریت شستا را در اختیار بگیرند. آقای ربیعی در مجلس نقل کرد که برای پست مدیریت شرکت سرمایه گذاری تامین اجتماعی (شستا) پیشنهاد رشوه ای 50 میلیاردتومانی دریافت کرده است. معنای این پیشنهاد چه بود؟ مشخص است که فرد رشوه دهنده به دنبال مدیریت شستا بوده تا ارقامی بسیار بیش از این را از محل تسلط بر منابع شرکت به دست آورد. این رفتار، عیناً مشابه تیول داری سنتی است که در دوران قاجار یا قبل از آن رواج داشت: هدیه ای مالی به سلطان حاکم می دادند و یک سرزمین را از او به تیول می گرفتند. نکته تاسف بار این است که نه شخص وزیر سابق و نه هیچ کس دیگری نسبت به معرفی فردی که پیشنهاد رشوه را مطرح کرده بود، اقدام نکرد.

مقایسه وضع فعلی با دهه ۱۳۶۰ قیاس مع الفارق است. در دهه 60 مردم ایران با یک دشمن مشخص که به خاک این کشور تجاوز کرده بود می جنگیدند اما امروزه با بی تدبیری هایی که نه تنها از سوی دولت به معنی قوه مجریه بلکه از سوی مجموعه دستگاه های صاحب قدرت صورت گرفته، ما با طیف گسترده ای از دشمنان بالفعل و بالقوه روبه رو هستیم که ما را از لحاظ اقتصادی در محاصره گرفته اند. وقتی صاحبان قدرت به دلیل رقابت های جناحی و قدرت طلبی از هیچ اقدامی برای به خطر انداختن منافع ملی دریغ نمی کنند، چگونه می توانند متوقع باشند که «مردم مشکلات آنها را درک کنند»؟

تیول داری عین فساد سیاسی و اقتصادی به طور همزمان و توأمان است. یکی از نخستین اقدامات مجلس اول مشروطه برانداختن نظام تیول داری به شیوه سنتی آن بود. ما پس از گذشت بیش از 110 سال از آن زمان دوباره به خانه اول بازگشته ایم. /تجارت فردا